

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX No. 8
19 FEBRUARIE 1928

În acest număr: *Țară fără stăpân* de Octavian Goga; *Ploaie de soare, poezie* de D. Ciurezu; *Milian Hodza* de I. Lupas; *O excepție fericită* de I. Agârbicanu; *Bujor, Ștefanov & Comp.* de Al. Hodos; *Reforma agrară în Rusia* de P. Nemoianu; *O ofensivă culturală în Basarabia* de D. Iov; *Gazeta rinată: Fracul și cămașa* de Iohann-Maria Falkenhein; *Insemnări: Rătăcuia între contrași, Coinzidență, Un document vrednic de reținut. Împotriva dictaturci, Edilitare, Tonitza și Demian.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

© BCUCIuj

Țara Noastră

Țară fără stăpân...

Cu cât trece vremea, cu atât svâcnește mai tare penibila bubă politică, care coace de vreo jumătate de an, din primele zile ale actualului guvern.

Cine a urmărit, cu oarecare atențiune, frământarea lăuntrică a României de după război, trebuie să constate, că fenomenele de des-agregare ce întâlnim azi sunt mult mai îngrijitoare, decât plimbările steagului roșu pe vremea nenorocitului guvern Vaida, care — v'a duceți aminte, — zguduise lumea din toropeală la noi și unise de groaza primejdiei într'o singură tabără sufletească pe toți oamenii cu bună simțire românească.

Ce se petrece astăzi pe câmpul politic e mult mai respingător și mult mai primejdios.

Atunci, aveam aface cu ultimele sbuciumări ale unui cataclism care trecuse, lăsând în suflete speranța refacerilor viitoare. Azi, stăm în fața crizei pricinuite de nepuțința unei consolidări interioare la un deceniu după unire. Atunci era optimism în clasa conducătoare, azi e descurajare. Mai sunt însă și alte cuvinte, care ne fac să vedem starea actuală mult mai întunecată, decât oricând. Acum opt ani, țara rău condusă de-un guvern neputincios, era agitată numai de pătura comunistă a orașelor, fulburată de câțiva agenți străini, cari puteau fi ușor reduși la tăcere de-o armată admirabilă, abia întoarsă din marșul glorios asupra Budapestei. Astăzi, sub oblăduirea unui guvern fără autoritate, nevroza e propagată la țară și, într'un val de depresiune generală, fulburarea e pe cale să cuprindă satele, angajând masele țărănești sub impulsul partidelor noastre politice. Adăugați la toate aceste faptul hotărâtor, că atunci aveam un principiu suprem de autoritate: ne trăia Regele, instalat proaspăt în scaunul de domnie al

României întregite și bine înfipt în inimile soldaților pe urma unui război victorios. Azi țara e văduvită, și o instituție nouă nu poate avea rolul echilibrator al unei tradiții de prestigiu.

* * *

Centrul dărăpănării, carc a afins viața de stat și crește luând proporții nemaipomenite, e Parlamentul.

În Dealul Patriarhiei, turpitudinea moralo-intelectuală a improvizat scene, pe care orice congres al birjarilor sau hamaliilor de porțuri le-ar refuza cu indignare. Ultimele producții de subt cupola, carc a văzut multe, sunt pur și simplu scârnăvii, fără precedent la noi ori în străinătate. Nu e revolta care a strigat acolo, sufletul revoluționar al unor voințe opuse, în clipa când se ciocnesc. Nu, e înjurătura odioasă a trivialității de bălcu. Cine a celit istoria Franței, știe că nici Danton, nici Robespierre n'au înjurat de mamă când au declanșat furtuna pentru Drepturile omului. La obor însă, orice lustragiu, între două pahare de bragă, scuiă trei expresii parlamentare. O stârpiciune ce rebală și atâta tot, vai de guvernul care nu poate opri această cască de noroi, și vai de opoziția care crede că e de ajuns să ai salivă în ceriul gurii ca să reclami din răspuțeri conducerea statului. Încă vreo câteva ședințe de genul celor recente, și marfa așazisei democrații din țara românească numai ispitește pe nimeni.

De gazete ce să mai vorbim ?

Coloanele lor se avântă într'o nobilă întrecere cu retorica parlamentară. Gazetarul e un făt al iberbolei prin excelență ; fiind pas, deci, cu politicianul pornograf, el devine de dreptul scatolog. Tonul ziarelor peste tot e azi de-un libertinaj neobișnuit în gândire și de-o scârbă fără măsură în formă, gazetele nu mai pot fi ținute în casa oamenilor cum se cade, adjectivele lor put dela trei poște. Triste întrebări răscolesc, în mintea cetitorului onest, aceste exhibiții de cerneală. Te întrebi bunăoară : din ce mediu social se recrutează nenorociți meseriași ai condeiului și ce se va alege de societatea, care înmagazinează zilnic enorma cantitate de spurcăciune ? Sau, judecând sub raportul politic și cumpănind lucrurile, întrebarea se pune neted : prin ce prăvăliri a trecut țara românească în ulfimum timp, de a pierdut cu totul cultul cuvântului și mocirla stropește din toate părțile ? Cu atât mai legifimă ni se pare întrebarea, nouă, cari sub guvernarea trecută am priveghiat și-am isbutit să menținem un diapazon normal în presă, impunând prin autoritatea noastră un aspect de cuviință coloanelor desmățate astăzi. Vina de căpetenie, deci, a grabnicei destrămări, trebuie căutată în spiritul slăbănog dela centru, care radiind târguială în loc de putere, dă frâu slobod unei mentalități de subsol...

* * *

Nu e nicio mirare, că în atmosfera de descompunere, care s'a lăsat ca un zătranic de doliu peste țară, fermentele subversive scot

capul, sau din pornirea localnicilor interesați, sau urmând o loznică de peste graniță.

Nu cumva există vre-un naiv, care să creadă că agitația metodică pentru liberarea comunistului Bujor nu e altceva decât o inocentă explozie de umanitarism, manifestat întâmplător pentru martirul unor idei? De ce mișcarea n'a început cu un an înainte? De ce s'a așteptat tocmai desvlguirea actuală? Lucrul e limpede! Situația încurcată din țară, înregistrată de seismograful dela Moscova, inspiră întreaga campanie din strada Sărindar. Veselii chiriași de opinie publică, pe care România tot îi mai suportă în spinare, acum sunt la largul lor mai mult ca ori când, și lucrând cu un program bine stabilit, azi galopează cu ideile lor. După ce-au apărut pe Goldstein și soții, după ce l'au lansat pe Istrati Panait, după-ce au făcut hoți pe oamenii care au arătat cu degeful operațiile din umbă, astăzi se cred destul de tari ca să ceară la gazetă, în articole răsunătoare, liberarea lui M. Gh. Bujor. Singura măsură de prudență ce și-a luat, și care cade în obiceiul acestor Blumenbergi, e că au pus pe un oarecare Socor să gireze cu numele lui campania. Propaganda însă merge înainte, zi cu zi, subț ochii guvernului și subț ochii publicului românesc sceptic și demoralizat.

Ca în toate perioadele de sbucium interior, când mașina noastră de stat scârție, ne-am pomenit și acum că se descopere existența unui partid socialist, cu ramificații pe toată întinderea țării. În vremuri normale, sindicatele muncitorești dela noi își văd de treabă și adepții doctrinei lui Marx, cu numărul lor disparent față cu masele de țărani, nu afișează o organizare de partid. Numai când lucrurile merg rău, când politica burgheză e la grea cumpănă și sunt tulburări în perspectivă, atunci tovarășul Gelehrter și soții dau semne de viață, având sprijinul plin de devotament al gazetelor din Sărindar. Așa se întâmplă și acum! Partidul socialist a intrat în activitate, paralel cu chestiunea Bujor. Azi aici, mâine dincolo, prin adunări și moțiuni sgomotoase, se afirmă diverse celine comuniste în țară. Numai orbii nu văd, că o mână ascunsă se agită după culise și că pentru toată svârcolirea asta creerul care comandă și punga care plătește, purced dintr'un birou dosit într'un ungher al Kremlinului...

Ce ciudată orbire a năpăstuit partidul național-țărănesc!

Dnii Maniu—Mihalache—Vaida sunt poate singurii români cari nu-și dau seama de acest adevăr și, copleșiți de ispita unei ieftine popularități, în lupta lor de răsturnare a guvernului, au dat mâna cu așa zișii socialiști. Minunată potriveală, nu-i așa? Dulcea frăție cu buruienile sovietelor o indica tot trecutul Ardealului dela Simeon Bărnuțiu încoace! Domnul Maniu mai întâi se chiamă *național*; nu putea înțoarce, deci, spatele reprezentanților materialismului istoric... Domnul Mihalache se chiamă *țărăn*; ideia conservării populare, deci, îl predestina unei frății de arme cu porodițele lui Lenin. De-aceia sfatul adversarilor noștri a ratificat o înțelegere cu Gelehrterii, patronată de bulgarul Boris Ștefanov, un alter-ego postum al lui Rakovsky, și lansată cu mult brio de gazetele din Sărindar. Ca o consecință a

cordialelor raporturi, ași văzut că la Iași matadorii au vorbit de deschiderea pușcărilor, iar la Făgăraș, în țara lui Radu Negru, pactul cu internaționala a fost anunțat cu toate formele, ca un eveniment de prima ordine.

* * *

Iată situația, zugrăvită fără culori stridente, mărturisită veridic de un om, pentru care în momentele actuale nu există alt imbold decât iubirea de țară...

Ei bine, dar guvernul, vă întrebați cu toții, ce face guvernul?

Ține adunări, întristați cetitori, s'a constituit în trupă ambulată și călcând pe urmele dușmanilor lărmuitori, aranjază discuții contradictorii, adunând lumea prin ipistați la întruniri ministeriale, în diverse colțuri ale țării. Ce concepție evanghelică a datoriei, acest peripatetism liberal, menit să facă o rectificare de conștiințe... N'are alt păcat, decât că a întârziat cu vreo treizeci de ani și vine într'o vreme când nu mai vrea să-l asculte nimeni...

Concentrând toată vâltoarea haotică într'o singură formulă, ori ce minte cinstită și limpede nu poate avea decât o singură exclamație:

— *Țară fără stăpân!*

OCTAVIAN GOGA

Ploaie și soare

Trei fetițe lângă sat,
au jelit și-au îngropat:
arșița vântului
viermii pământului,
svon de isvoare
raze de soare.

A venit un nor negru peste zări
Și ne-a prins strângând mourul din porumb,
Fierbea cerul în adâncuri nori de plumb
Și venea un huet surd din depărtări.

Se 'ntâlniseră 'n vârtejuri două Hale,
— Doi șerpi mari porniți de vânturi să se bată —
Una vrea spre Cornul-Caprii să străbată,
Alta 'n văi adânci de munți să se prăvale.

Și s'au rupt deasupra noastră nouri grei.
Și vâltori de apă mare ne-au cuprins,
Peste câmp un strat de neguri s'a întins
Și-a trăznit la Trincă 'n vale, lângă tei.

Am înfipt săcurea în pământ
Punând norilor de grindină, hotar.
Și ne-am strâns, ca niște păsări lângă car,
Așteptând făcuți căpiță pe pământ...

II.

Trei fetițe lângă sat
au jelit și-au îngropat:
umbrele norilor,
șipățul prigoșilor,
mugetul boilor,
clocotul ploilor.

S'a ivit o geană albă ca un gând
Și-un lăstar culcat de ploae s'a 'ndreptat,
Privea cerul peste măgură, curat,
Iar în noi creștea viața tremurând.

A pornit din cuib un cântec fără nume,
Și din noi acelaș cântec a pornit,
Peste ierburi cântu'n ciucuri a 'nflorit
Iar din larg cânta seninul peste lume:

Roi în soare
de măgele sunătoare ;
Rugă 'n vânt
din căfue de pământ.
Joc curat
peste lanul legănat...

Și svârlindu-ne spre soare, ca pământul,
Purtând cântul — pâlci de pasări vestitoare —
'L-mălțau, plesnind din aripi către soare,
Să se bucure lumina și pământul.

D. CIUREZU

Milan Hodza

La Praga a fost sărbătorit deunăzi, cu prilejul împlinirii vârstei de cincizeci de ani, dr Milan Hodza, actualul ministru al cultelor și instrucțiunii în Republica Cehoslovacă. Era natural ca serbătorirea lui să aibă răsunet și în publicistica noastră.

Slovacul acesta sobru, chibzuit și prevăzător a fost și va rămâne apropiat de sufletul nostru românesc, atât prin amintirile anilor de finerețe, cât și prin luptele purtate împreună cu noi împotriva opresiunii maghiare. Anii finerețelor lui Milan Hodza s'au amestecat, în parte, printre anii de înfrigurată pregătire a generației noastre. În aceeași atmosferă a mediului cultural-ardelean i s'au lămurit concepțiile de viață și aspirațiile de libertate națională, în care crescuse și finerețul nostru, mai ales în orașele din sudul Transilvaniei, în arii imediat următoare faimosului proces politic al „memorandului” românesc. La trezirea și oțelirea voinței lui de luptă contra agresorilor seculari va fi contribuit în câțva și contactul zilnic cu colegii săi români dela liceul din Sibiu, unde și-a urmat studiile secundare.

Când s'a reluat la 1905 și 1906, — după un sfert de secol de pasivitate politică — firul activității parlamentare și s'a înghebat la Budapesta organizația politică comună a deputaților naționaliști români, sârbi și slovaci, dintre cei din urmă s'au distins în luptele grele împotriva profilor din guvernul coaliționist (1906—1910) mai ales doi inși: sârbul bătrân, dar încercat, care era Mihail Polit, și tânărul slovac, Milan Hodza, care îndeplinea și funcțiunea de secretar general al organizației naționaliste.

Timpu petrecut împreună cu foștii lui tovarăși de luptă, cu medicul dr Vavro Šrobar și cu preotul Andrei Hlinka, în temnița de stat din Seghedin (1908), mi-a dat puțința să aflu, de câtă popularitate se bucura tânărul deputat Hodza printre slovaci, mai ales din cauza stăruinței și serioșității, cu care muncea pentru organizarea lor politică și economică. Prin ziarul său *Slovensky Tyzdenik* înțelegea

să fie neobosit educator al poporului său, iar ca redactor la *Budapester Tagblatt* era apărătorul curajos al tuturor revendicațiilor de ordin național și social-politic.

După desmembrarea monarhiei habsburgice, Milan Hodza și-a dat curând seama de necesitatea operei de consolidare a noului stat cehoslovac. A pus deci toată puterea lui de muncă și întreg talentul de organizare în serviciul acestei opere. Sprijinind acțiunea partidului național-agrar de sub conducerea lui Švehla, care a reușit să poarte în împrejurări dificile, atâta timp câtă rma republicii cehoslovace, cu guverne de coaliție, Milan Hodza — actualmente vicepreședintele acestui partid — a contribuit și în această calitate, dar mai ales în cea de ministru al agriculturii și, mai târziu, al cultelor și instrucțiunii publice, în măsură însemnată la rezultatele obținute până acum din partea guvernelor prezidate de înțeleptul șef al partidului său. Agitațiunile părintelui Hlinka pentru autonomia slovacă au fost consecvent desaprobrate din partea lui Hodza. Încercarea lui de a potoli avântul autonomiștilor, înduplecându-și să colaboreze la guvernarea Republicii, a fost încoronată de succes. În actualul guvern cehoslovac se găsec și doi reprezentanți ai partidului slovac de sub prezidenția părintelui Andrei Hlinka.

Prin firea lui împăciuitoare a reușit apoi să aplaneze conflictul, pe care îl provocase atitudinea nunșiului papal Marmaggi între Cehoslovacia și Vatican, cu prilejul serbărilor comemorative ale lui Ioan Huss. Iar în domeniul instrucțiunii publice, — cum am putut afla din propria lui mărturisire, într'o convorbire ce am avut la Praga în Maiu 1927 — e un sprijinitor devotat și sistematic al tuturor acțiunilor menite să sporească prestigiul Republicii. Ca profesor de istorie nouă a popoarelor slave la Universitatea din Bratislava, dă atențiune deosebită învățământului superior și încurajează în mod simțitor cercetările istorice, cari au realizat și până acum importante progrese cu ajutorul statului și al institutelor de specialitate. Nu este mai mică nici sollicitudinea, pe care o acordă celorlalte categorii ale învățământului public. Școalele civile îmi spunea că le consideră ca fiind mai corespunzătoare necesității de a pregăti mica burghezie orășenească pentru lupta de concurență, ce devine tot mai aprigă. De aceea îl preocupă reorganizarea și sporirea lor. Iar în ce privește învățământul din licee, ar dori să dea o desvoltare cât mai largă îndrumărilor practice, neglijate până acum din cauza clasicismului preponderant.

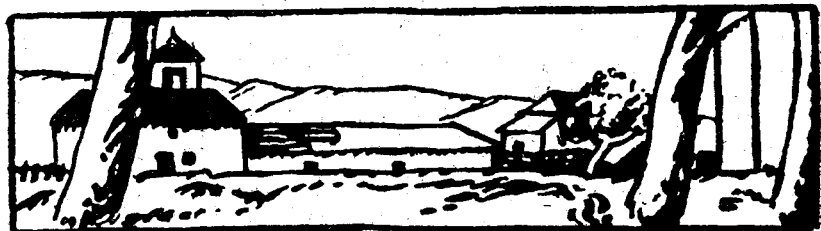
Convorbirea amintită a avut loc tocmai în preajma realegerii președintelui Masaryk. Părintele Hlinka începuse agitațiile prin presă și prin întruniri contra acestei realegeri. La întrebarea mea, dacă colaborarea în acelaș guvern, nu obligă pe membrii și mai ales pe șefii tuturor partidelor guvernamentale la solidaritate deplină într'o chestiune așa de importantă, ministrul Hodza mi-a răspuns cu seninătate desăvârșită: „Realegerea lui Masaryk este sigură, părintele Hlinka are obiceiul să facă declarațiuni numeroase, cari nu tulbură însă desfășurarea normală a lucrurilor. Fiind noi la guvern, am fi putut să candidăm pe președintele nostru, pe Švehla și să-i asigurăm reușita. N'am fă-

cut-o însă, din motive serioase de educație cetățenească și patriotică. Deși Masaryk nu este omul partidului nostru, am hotărât totuș să fie reales și va fi. În felul acesta dorim să contribuim la crearea unei tradiții de *stabilitate în conducerea Republicei* și să dăm un exemplu de urmat și în viitor cum trebuie: respectate, în orice împrejurări, *valorile naționale* mai presus de toate considerațiunile sau veleitățile de partid“...

M'am despărțit de patriotul cehoslovac Milan Hodza cu părerea de rău, că o asemenea concepție politică superioară n'a izbutit până acum să străbată și în țările învecinate cu republica lui. Coborând scările ministerului de culte și instrucțiune publică din Praga, eram copleșit de povara unor reflecțiuni puțin optimiste cu privire la distanța — nu numai geografică — dintre Dealul Hradsinului de lângă râul Moldva și dintre Dealul Mitropoliei din preajma Dâmboviței.

I. LUPAȘ

O excepție fericită

Nu ați cunoscut și dumneavoastră oameni cari suportă cu greutate Duminecile și zilele de serbătoare? Zile binemeritate de hodină după o săptămână de muncă, un popas de refragere în sânul familiei, dacă nu unul pentru meditare la cele nemuritoare ale omului, cum ar trebui să fie. Cu aprofundarea chestiunii din urmă noi încă nu suntem obicinuiți; — ea va rămânea pentru multă vreme, o indeletnicire pentru viitor a intelectualului român.

Nu mă gândesc la felul cum eroii lui Caragiale, români și ei, se scutură de plictiseala „repaosului duminical“, deși, până azi, croii lui au mulți imitatori în toate cetățile și orașelele României-mari.

Dar sunt atâtea alte mijloace prin care românul cearcă să scape de plictiseala zilelor de repaos. Se scoală, de obicei târziu, fără nici o teamă că va întârzia dela biserică. Iasă, între unsprezece jumătate și unu, să iea o gură de aer pe corso, — dar mai ales pentru a cum-păra gazetele cele mai proaspete (În zilele de lucru le cumpără regulat când ese dela birou). După masă le frunzărește, căscând. Apoi adoarme nițel. Pe urmă, trezindu-se, iea o carte, o revistă și cască cu ea în mână. Nu mai știe ce să facă, și vremea se scurge greu de tot. Uneori se enervează și se ceartă cu nevasta și copiii, — tot din pricina plictiselii. Am cunoscut pe unii, cari nu erau sănătoși dacă nu se repezeau, ce-l puțin pe-o jumătat de ceas, la birou. Nu mânați de simțul răspunderii, ci dintr'o necesitate aproape fizică.

Ce să-i faci omului dacă-i obicinuit cu munca sistematică? Ce să-i faci dacă nu poate trăi fără ocupație? Ce-are a face că mâne, ori poimâne, năcăjit de munca din birou își blestemă zilele? Dumineca viitoare îi va părea din nou nesfârșită.

* * *

Lăsând gluma la o parte, adevărul e că majoritatea oamenilor n'ar putea suporta vieța dacă n'ar munci. Blestemul agonisirii pâinei celei de toate zilele în sudoarea frunții, a ajuns o binefacere pentru

omenire. Aproape toți oamenii normali nu se simt bine în ziua, în care n'au lucrat nimic, n'au isprăvit nimic. N'au nici o satisfacție. Și singura satisfacție care dă un preț vieții, care o face suportabilă, e aceea pe care ți-o dă rodul muncii tale. Pare singura bucurie și iluminare a vieții. Din nimic nu crește nou curaj de viață, decât din creația ce ai săvârșit. Insuși te simțești crescut în puteri după munca pe care ai făcut-o nu de mântuială, ci din convingere, dintr'o necesitate sufletească sau fizică.

Fără ocupație, fără muncă, fără creație, — omul se degradează. Clasele sociale care nu muncesc, — decad. Un restimp oarecare le mai susține obligația interesării de arte, de lux, sau de sporturi, — dar pe urmă se cufundă în orgia simțurilor, ori în ...beția rece. „Beția caldă“ e soarta muritorilor de rând, când înconjoară munca.

„Urâtul“ de care fug cei bogafi, cutriărând lumea întreagă, nu este decât golul pe care-l sapă în ei lipsa de muncă productivă. Câtă vreme nu vezi rezultatul real al muncii tale, rod născut din sângele trupului ori a spiritului tău, nu ești mulțumit, — cu atât mai puțin poți fi fericit. Numai el satisface pe muritorul făcut după chipul creatorului... Blestemul muncii e astfel o binecuvântare.

Deplin echilibrați sunt numai cei ce muncesc, cu brațul sau cu creierul. Dar se desprinde din rândurile lor — criminalul. Acesta pleacă dintre oameni cari încunjură munca, — ori care ar fi pătura socială.

* * *

Există încă un tip omănesc care nu muncește, nu produce nimic, și cu toate acestea este mulțumit, ba, adeseori de-o fericire hilariană. Este deci o excepție în lume, o abatere gravă dela regula generală, un fenomen care nu-i influențat de blestemul sau binecuvântarea ființei noastre. Sunt, adică, oameni cari nu fac în viața lor altceva decât vorbesc, și sunt totuși mai fericiți chiar decât aceia cari muncesc, cari crează, cari contribuie c'un strop de avere sau de suflet la creșterea avuției materiale sau spirituale a omenirii, sau a neamului.

Dar dacă vom analiza mai bine ciudata apariție, ne vom convinge că abaterea dela regula generală zace numai în fenomenul material, nu și în conștiința omului-excepție. În conștiința sa, acesta e mulțumit și chiar fericit tot în urma convingerii că... muncește, că produce, că e un creator chiar.

Și anume, printr'o ciudată înșelare a simțurilor, sau mai exact, printr'o deviere a judecății, a intelectului, și o alunecare a sensibilității interne, unii oameni ajung să creadă că muncesc, că produc creind adevărate valori, prin vorbe, nu prin fapte.

Vorbind mereu, cu ziua și uneori cu noaptea de cap, ajung să creadă că muncesc. La începutul carierii, care îi situează în afară de legile fiziologice și biologice, ca și în afară de instinctul etic, — ei mai au muștrări, ori cel puțin neliniști de conștiință. Câte-odată lasă vorbăria și s'apucă de lucru: scrie un articol, un studiu, alergă la un bolnav, studiază un proces pentru a-l pleda, — ori sapă un strat în

grădină, face o pereche de ghete, cioplește o tânjală, pune un raf pe roata de car.

Dar, mai târziu, intrat binișor în cariera vorbăriei goale, nu se mai ridică neliniști, nici ca aburul — în conștiința lui. E perfect încredințat de importanța carierii sale. Calcă grav, cu pasul apăsător, cu capul ridicat. Iar uneori pare atât de trudit, cu gândul la câte-a spus, la câte-a auzit, la câte știe, încât pare că poartă lumea pe umeri.

Și totuși n'a lucrat nimic. N'a consumat nici un strop de energie musculară sau de forță intelectuală, — bine înțeles exceptând osteneala de prea multă vorbă.

Gândiți-vă la... gura satului, sau la politicianul de carieră, care, adică, nu lucrează altceva nimic în viața lui decât „face politică“!

Nu ne gândim, de sigur, la bărbatul politic creator. Știm că acela nu creiază prin vorba, ci prin fapte. Fapte născute din gând greu, frământat, din sensibilitate chinuitoare. Până ajunge la faptă el jertfește sângele spiritului său. Pentru acesta cuvântul — nu e o vorbă de clacă, spusă cu ușuriță din vârful limbei. Cuvântul, oratoria, e pentru el un mijloc, nu un scop.

Și nu noi vom fi cei cari să bugatelizezăm puterea cuvântului vorbit sau scris.

Dar ne gândim la duzinile politicianilor de meserie. Sunt și între ei oameni cinstiți, români de treabă, cari, până n'au intrat în cariera asta, nu puteam trăi fără să muncească, fără a produce un rezultat, ori cât de mic, dar zilnic. Numai așa se simțeau satisfăcuți.

De când s'au cufundat însă în noua meserie sunt prea fericiți, deși nu mai produc real nimic. Iar faptul acesta, pentru cei de omenie dintre ei, nu se poate explica decât printr'o grosolană înșelăciune: *vorbele ce le cheltuesc, le cred fapte.*

Cred că de vină, e, în primul rând, a debilitate din naștere a intelectului. Iar, în al doilea rând, nenorocita plebe care tot bătând în palme la vorbăria politicianului și tot aclamându-l, l-a făcut să se creadă folositor, indispensabil, chiar prin creația ce debita: a vorbelor. Și așa, încetul cu încetul, a ajuns să confunde vorba cu fapta.

Există azi la noi politicieni cari toată ziua nu fac decât vorbesc, se consfătuiesc (adică iar vorbesc) primesc pe alți prieteni politici, ori politicieni adversari (și iar vorbesc), dictează articole de ziare (vorbesc din nou) etc. etc., — și seara ruși de oboseală, au în mod sincer convingerea că au muncit. De cele mai multe ori sunt chiar satisfăcuți cu rezultatele, tot verbale: combinații, promisiuni, intrigi, răutăți plătute etc. etc.

Și, potrivit firii omenești, ajung astfel să fie mulțumiți și chiar fericiți, fără să producă ceva real.

Au confundat, iremediabil, vorba cu fapta.

Și își dau atâta importanță ca și când ar fi grei de fapte, nu de vorbe! De chinul pregătirii faptei prin cugetare, simțire, hotărâre de voință, iar nu de rezonanța nulă a vorbăriei goale.

Tipul acesta uman, cu toate acestea, nici odată nu se ostenește

ca lumea. N'are nici odată nevoie de hodină. Când se retrage pentru a se hodini, n'o face decât pentru a impune mulțimii.

E; în ori care clipă, gata să-și reia... activitatea.

Pentru că dacă poate înșela natura punând vorba în locul faptei, — oboseala lăuntrică nu și-o poate porunci.

9

* * *

Destul că un astfel de tip se crede sincer indispensabil națiunii. Și această convingere poate trăi fără să producă nimic. El e convins că produce, și încă esențialul...

Din aceasta confuzie a vorbei cu fapta s'a putut ajunge la noi să se numească „istorice“ unele ședințe ale Parlamentului. S'a produs vr'o faptă, vr'o hotărîre epocală? Nu! S'a ajuns la o *violență figurală de limbaj*. În loc să sporească fapta, a sporit ceea ce o suplinește la tipul politician: vorba. În loc de înverșunarea faptei, s'a înverșunat vorba!

Și o lume întreagă spune: Grav! De tot grav!

Iar politicienii se învârt în jurul acestei gravități ca și când ar fi axa în jurul căreia se'nvâрте România Mare, conștii de *greutatea vorbelor*, ce s'au spus... reciproc.

Ce va eși din ele? Care va fi rezultatul ședințelor „istorice“?

Nici unul, se'nțelege!

Pentru că din vorbe nu poate eși nimic.

Numai în închipuirea binevoitoare a politicianului de meserie vorba poate lua locul faptei. În viață, în realitate, vorba goală, chiar trivială, tot sunet sec rămâne.

I. AGĂRBICEANU

Bujor, Ștefanov & Comp.

— Un șantaj asupra compătimirei —

Istoria tragică a mucenicilor sacriificați pentru o idee emoționează mai mult decât orice altă suferință omenească. Gândiți-vă la Ion Huss, asvârlit deasupra rugului aprins, ca o victimă eroică a Evanghilei tălmăcite după cugetul său. Aduceți-vă aminte de Galileo Galilei, chinuit în închisoare, fiindcă îndrăznise să deslușească o frântură luminoasă de adevăr din înspăimântătorul mister al orânduielilor cosmice. Aproiați-vă cu sufletul de cruda osândă a îndrăznețului Horia, ale cărui sărmene oase s'au frânt pe roata suplicului, drept ispășire a iobagului care visase un strop răcoritor de libertate. Cel ce se jertfește pe sine, nepăsător de chinurile trupești, pentru o izbândă îndepărtată a semenilor săi, se împărtășește cu o fărâmitură din destinul veșnicului Isus, fiul Domnului, crucificat pentru mântuirea lumii...

E ușor de înțeles, pentru ce aventurierii îmbracă, adeseori, viesmânt de apostol, iar bandiții de răspântie caută să se înfășoare în aureolă de martir. Fiecare escroc prins în conflict declarat cu codul penal, — o infamă născocire burgheză, — se declară pe sine însuș un inventator nedreptățit. Fiecare detractat, care așează undeva o bombă, ca să măcelărească o mână de oameni, poartă în creierul său scrântit proiectul confuz al unei așezări sociale schimbate. Ceeace, după judecata minților echilibrate, nu constituie o justificare, nici pentru poșlogari, nici pentru asasini... Dacă oricare amator de reforme ar avea dreptul să înfigă cuțitul în spatele celui ce nu le dorește, lupta dintre doctrine, ori ce ar zice partizanii violenței, nici nu s'ar sfârși mai de grabă, nici, cel puțin, nu s'ar simplifica.

Totuș, se găsesc printre noi destui slujitori suspecti ai democrației, cari ne prind, cu un ciudat aer imperativ, milă și admirație pentru o seamă de delincvenți, înfățișați, printr'o răsturnare premeditată a rolurilor, în postura demnă de compătimire a unor năpăstuiți.

Ați auzit corul zgomotos al campaniei deschisă prin presă în favoarea agitatorului comunist M. Gh. Bujor, care suferă încă, în temniță, sentința de acum opt ani a unei Curți Martiale. La început, protectorii celui încarcerat au căutat să ne înțiușeze descriind

în culori întunecate suferințele unui rob desnădăduit al muncii silnice, înebunit de regimul inchișitorial al celulelor dela Doftana. Un val ușor de înduioșare s'a abătut asupra inimelor simțitoare. Apoi, pleodoaria a continuat pe un diapazon mai înalt. M. Gh. Bujor ne-a fost zugrăvit ca o victimă a unei asprimi judiciare în disproporție cu fapta pe care o săvârșise. S'a recoltat un nou seceriș de indulgență. Acum, tonul a ajuns atât de ridicat, încât, fără exagerare, ne supără urechile, ca un strigăt răstit în tăcerea stratificată a unui cavou. Osânditul de-acum opt ani a devenit un martir al cauzei muncitorești. În jurul capului lui s'a ivit, ca prin minune, cercul de lumină, care înfășoară fruntea sfinților de pe icoane...

Cât pe-aci să ne închinăm și noi! Când colo, iată că vine cineva, și ne trezește la realitate, aducându-ne aminte, că acest M. Gh. Bujor, pe care unii vor să ni-l înfățișeze ca pe un inofensiv utopist, amăgit de visuri doctrinare, cu sângele anemiât de prea mult citit la lampă, sfios și delicat ca orice vișios al cărților stupefiante, incapabil de o faptă vinovată, e, de fapt, un client al justiției, cu isprăvi destul de interesante. Căzierul său indică următoarele etape. Dezertor în timpul războiului, s'a înrolat în batalioanele bolșevice dela Odessa, a încercat să organizeze o rezistență împotriva armatei române care intra în Basarabia, a incendiat și a jefuit depozitele noastre militare, a arestat și a schingiuit pe parlamentarii și pe ofițerii români aflați dincolo de Nistru, trimițând la moarte prin împușcare paisprezece marinari români în portul Sebastopol, fiindcă, nenorociții, refuzase să jure credință binefăcătorului Rakowschi. Un dulce exemplar de visător, după cum se vede, inocent ca un mielușel și blând ca un evanghelist, care, dacă ne-ar fi apucat încă odată în ghiață, e sigur că nu ne-ar fi amnestiat, dintr'un exces de umanitate.

Celălalt protejat al generoșilor democrați e fostul deputat comunist Boris Ștefanov, care, învinuit de a fi complotat pentru alipirea Basarabiei la Rusia, de a fi fost complicele lui Max Goldstein în atentatul dela Senat și de a fi întreținut legături dovedite cu guvernul Sovietelor din Moscova, a fost osândit deunăzi de Consiliul de război la opt ani închisoare. Atât a fost de-ajuns, pentruca, în coloanele unor anumite gazete, prin mărturiile unor fruntași ai vieții noastre politice, condamnatul să fie împodobit cu titlul de cinste al martirajului pentru convingerilor sale înaintate. România e ținută din nou la stâlpul infamiei, de indivizi răsăriți chiar din sânul ei, și arătată înaintea străinătății ca cea din urmă țară din lume, în care mai domnește medievala intoleranță față de idei, și unde cel mai potolit teoretician riscă să mucezească între ziduri umede, alături de ulciorul cu apă clocită, plătind cu viața vina unică de a fi conceput o societate mai bună!

E destul, ca unul din agenții primejdioși ai vrășmașilor noștri de dincolo de hotar să fie prinși, pentruca așa numitele ziare independente să-i îmbrățișeze, oferind garanții pentru nevinovăția lui. E destul, ca judecata să-i găsească vinovați, pentruca îndrumătorii de profesiune ai opiniei noastre publice să urle, că s'a săvârșit o teribilă strâmbătate.

Toate acestea sunt procese politice, dacă vrei. Dar, oare, legea nu reprimă și actele îndreptate împotriva așezămintelor de temelie ale țării? Și cei, cari au încercat să ne dea, plocon, pe mâna inamicilor noștri, ignorau aceasta? Nu știa M. Gh. Bujor, că dezertarea pe vreme de război se pedepsește? Iși închipuia Boris Ștefanov, că dând ajutor lui Max Goldstein, la Senat, săvârșește un simplu delict de opinii?

Iar noi, după îndemnul celui alt fost ocaș, care e d. Em. Socor, directorul *Adevărului*, să le acordăm toată iertăciunea și să le pregătim toate scuzele noastre? Să deschidem cu eleganță, ușile temniței, și să tăiem vițelul cel gras? Să dăm îmbrățișarea împăcării acestor fii risipitori, întorși cu pocăință la curtea părintească? N'avem decât s'o facem și pe asta! Să nu ne arătăm răzbunători, să nu fim cruzi, să respectăm idoli fiecareia. Să încălzim la sân șarpele cu pungă de otravă subț limbă. Dar să nu ne amăgim. Să nu ne lăsăm legați la ochi cu cârpa roșie a steagurilor bolșevice. Căci nu e vorba să reparăm o nedreptate, ci să ne arătăm generoși, dincolo chiar de imprudentă, cu tâlharul care vrea să ne strângă de gât.

Sunt, însă, generozități cari se plătesc scump. Câte dezastre ireparabile n'au cunoscut drept unic izvor al puhoiului lor, un moment de slăbiciune!..

ALEXANDRU HODOȘ

Reforma agrară în Rusia^{*)}

I.

Vorbind despre reforma agrară din Rusia, nu ne putem opri la marile schimbări din zilele de față — care ne interesează, în special pe noi românii, foarte de aproape — cum am face cu o problemă identică din oricare alt stat european. În restul Europei, diferitele epoci ale istoriei în mare parte se aseamănă, pentru că statele de pe acest continent au comunicat în toate vremurile întreolaltă, dând și primind influențe. Eventualele deosebiri între viața politică, socială și juridică din statele vest-europene nu rezidă decât în timp, unele trecând mai curând, altele mai târziu prin anumite faze ale evoluției. Viața tuturor statelor europene s'a bazat pe cultura și dreptul roman, ea fășnea deci din aceeași sursă.

Rusia a urmat o altă evoluție. Fiind lipsită de legături directe cu Apusul, ea întreținea legăturile cu Bizanțul care însă, fiind în declin, n'a putut exercita asupra noului stat moscovit influența pe care o avea Roma asupra Apusului. După căderea imperiului bizantin, Rusia ne mai având nici legături indirecte cu Europa, a trebuit să-și croiască singură structura politică și socială, fără să fi putut împrumuta instituțiile romane de-agata, așa cum s'a întâmplat în statele europene. Printre particularitățile rezultate din această evoluție izolată, însemnăm,

*) Izvoare :

Cyrril Zaisoff: Die Rechtsideologie des russ. Agrarwesens und die russ. Agrarrevolution, aparută în vol. col. „Der Staat, das Recht und die Wirtschaft des Bolschewismus, Berlin-Grünwald, 1925.

Boris D. Brutzkus: Die Agrargesetzgebung der Sowietregierung, apărută tot acolo.

Adolf Damaschke: Die Bodenreform, Jena, 1922.

Al. I. Herzen: Russki narod i sojialism, Berlin, Ed. „Müsl“.

Vladimir Șolski: Lenin, Berlin, 1921, Russkoe Univ. Izdatelstvo.

Seltmann Rezső: Az orosz agrárreform, Huszadik Század 31, 1915, 1 pag. 313—328.

Erdélyi Viktor: Orosz problémák, Huszadik Század 31, 1915, 1 pag. 112—126.

din domeniul ce ne interesează două lucruri: absența dreptului de proprietate individuală și așa numita constituție rurală *mir*, cu care ne vom întâlni foarte des în cadrele studiului de față, căci viața amănândurora s'a prelungit până în timpurile moderne, chiar până în zilele noastre.

Cel dintâi mare reformator care tinde să aducă Rusia în orbita evoluției europene este țarul Petru cel mare, care împingând hotarele țării sale până la Marea de est, fondă orașul Petersburg (1705), stabilind prin aceasta un contact direct cu Apusul și cultura acestuia. De aci înainte, pas de pas, Rusia se străduiește să se adapteze condițiilor de viață europene.

Dar Petru cel mare a turnat numai un spirit nou în viața poporului moscovit, n'a schimbat însă și structura statului. El n'a schimbat concepția moscovită asupra șerbiei, isvorul necesitat al puterii țariste și care a făcut ca noțiunea dreptului de proprietate particulară asupra pământului să nu fie cunoscută. Nu aveau acest drept nici nobilii, nici țărani. Nobilii primeau pământ și iobagi pentru a li se asigura existența în vederea serviciului ce-l vor presta statului. Astfel, prin pământ nobilii deveneau legați de slujbă, iar țărani de glie. Pământul aparținea statului, adică țarului, pe care nobilii și țărani îl locuiau numai. Țarul era stăpân peste pământ și oameni, și față de țar se îndreptau obligațiunile unora și altora. Legătura care unea pe iobagi cu nobilul și pe acesta cu țarul era aceeași: pământul. Atât nobilii cât și țărani dețineau pământul cu titlu de uzufruct numai, iar nu ca proprietari.

Această ordine de drept și socială dăinuiește până la manifestul din 18 Februarie 1762, când nobilimea scapă de obligațiunea slujbei, devenind liberă. Prin acest act se atacă toată ordinea politică și socială ce a existat, deoarece dispare temeiul juridic pentru nobilimea să dețină pământ. Acest act constituie fermentul tuturor luptelor agrare de mai târziu dintre nobili și țărani și care nu se soluționează decât foarte târziu, deodată cu inaugurarea reformelor agrare propriu zise, adică abia în timpurile moderne.

Luptele dintre nobilime și iobăgime au devenit cu atât mai aprige cu cât, prin actul dela 1762, aceste două categorii sociale au fost așezate pe poziții cu totul opuse. Nobilimea, deși scutită numai de obligațiunea slujbei publice, nu s'a gândit nici un moment că aceasta s'ar referi și la eliberarea moșiei. Ea considera ca dubioasă numai situațiunea țaranului care, firește, nu s'a putut schimba întru nimic. Țărani dimpotrivă, ei se considerau a fi mai aproape de pământ și-l revendicau pentru sine. La un moment dat — ziceau ei — țarul ar putea să șteargă iobăgia și atunci pământul trebuie să revie aceloră cari îl muncesc.

Caracteristic pentru concepția acestor vremuri este cazul citat de autorul pe care îl consultăm (C. Zaitseff). Nobilul Iakușkin, considerându-se proprietar cu depline drepturi asupra domeniului ce-l deținea, a făcut țăranilor propunerea să-i elibereze și să le dea de aci înainte pământul lucrat de ei cu arendă. Răspunsul țăranilor a fost

însă negativ: „noi suntem ai dv., iar pământul este al nostru; mai bine să rămânem așa cum am fost“.

Având în vedere prăpastia ce se săpa zi de zi între cele două pături sociale — nobile și iobăgime — factorii oficiali n'au cutezat să se atingă de chestiunea atât de delicată a proprietății decât foarte târziu, deodată cu inaugurarea reformelor agrare propriu zise și despre care vom vorbi în cele ce urmează. Aici să reținem numai concepția agrară din epoca iobăgiei, care a creat țărănimii următoarea situație:

Țăranii de pe domeniile nobililor, cât și aceia de pe domeniile statului nu erau proprietari și nici coproprietari ai vreunei parcele de pământ; ei nu aveau nici o legătură de drept privat cu pământul. Dreptul lor se mărginește la atâtă pământ, cât le este necesar pentru hrană și suportarea sarcinilor către stat și nobili.

II.

Cu ștergerea iobăgiei se transformă toată ordinea de drept public în Rusia. Numai țăranii sunt aceia cari își mai păstrează situația lor specială și care diferă cu totul de ordinea de drept generală. Stăpânirea nobililor asupra țaranului este înlocuită cu stăpânirea *mir*-ului. Țăranul purtător de sarcini nu apare față de stăpânul pământului (stat, țar) ca persoană individuală, ci numai ca membru în comunitatea socială responsabilă a *mir*-ului. În raporturile lui de avere, țăranul nu se prezintă ca subiect de drept, ci numai ca membru în uniunea familială și comunală. Țăranul rus nu este un *homo sui iuris*, ci numai un membru al colectivității țărănești. Persoană în sens juridic, ca subiect primar de drept, este numai colectivitatea — uniunea curții sau familiei — bazată fie pe legăturile de sânge, fie pe interese de gospodărie. În fruntea acesteia stă un conducător, investit cu atribuțiunile puterii publice. Șeful familiei își exercită puterea nu numai asupra celor prezenți, ci și asupra celor absenți, cari se consideră a fi în concediu, putându-i oricând revoca. Dar nici șeful familiei nu este subiect de drept; această calitate o are uniunea în sine; șeful ei este numai reprezentant în afară, un fel de administrator quasi-funcționizat, căci el poate fi schimbat, destituit. Nici familia nu este persoană în sensul dreptului privat. Subiect de drept, căruia i se repartizează o anumită suprafață de pământ, este satul, din teritoriul căruia singuraticile uniuni familiare pot să ridice pretențiuni asupra unei porțiuni oarecare. Porțiunea aceasta de pământ se numea *nadiel*. Țăranii nu erau decât proprietarii casei în care locuiau; pământul aparținea comunei, care, prin înstituițiunea *mir*-ului, era supusă proprietarului. Țăranii cari trăiau în cadrele *mir*-ului erau deci un fel de arendași cu titlu perpetuu. Această stare de lucruri a durat până la 1886, când comunele au devenit proprietarii *nadiel*-ului. De aci înainte țăranii au intrat în posesiunea pământului cu titlul de succesori, iar nu de arendași.

Legea emancipării din 19 Februarie 1861, definește, în § 13 noțiunea *mir*-ului în modul următor:

„El este o formă de folosință moștenită din bătrâni în care, prin hotărârea comunei, pământul se împarte sau reîmparte între țărani, după numărul sufletelor sau alt criteriu, țărani suportând solidar obligațiunile fixate cu privire la uzufructul pământului“.

Este interesant de știut, că pentru menținerea *mir*-ului s'au luptat aproape toți factorii politici, sociali și culturali ai Rusiei. Unii vedeau în el o instituțiune tipică națională, alții o reminiscență a comunismului străvechiu, iar alții îl susțineau din motive economice și sociale, considerându-l ca cea mai bună cheazășie împotriva pauperizării elementului rural. Abia târziu s'a putut lămuri, că *mir*-ul nu este ceea ce se credea, nici ca origine, nici ca scop.

Cuvântul *mir* are mai multe înțelesuri; acesta înseamnă: lume, pace și unii susțin că ar fi însemnând și sat. Oricum ar fi, noțiunea cuvântului în sine nu determină și sensul instituțiunii.

Cel care a dovedit, că *mir*-ului nu este o reminiscență a comunismului străvechiu, ci o instituțiune pur țaristă, inventată în veacul al XVI-lea cu scopul de a înlesni și asigura perceperea dărilor, — a fost profesorul Simkovici. După Simkovici, *mir*-ul este o comunitate a satului și a pământului, în care indivizii singuratici nu beneficiază decât de dreptul de uzufruct asupra pământului și care din timp în timp se reîmparte. Impozitul fiind pe capitație, plătit proprietarului pământului, răspunderea celor din comunitate trebuia să fie solidară. Interesul proprietarului fiind ca fiecare membru să plătească darea pe capitație, a găsit că mijlocul cel mai potrivit este de a da o porțiune de pământ fiecărui membru al comunității și care, după cum am spus, se numea *nadiel*. Va să zică, ca origine, *mir*-ul a fost o instituțiune pur fiscală. În ce măsură a servit și scopuri economice, vom vedea mai târziu.

III.

Până la 1861, numai în regiunile dela nord și sud ale Rusiei existau proprietăți țărănești; în tot restul țării, inclusiv Polonia și Lituania, se întindeau marile proprietăți.

Marea proprietate era de trei feluri: a) a statului, b) a țarului și c) a nobilimei. Aceasta din urmă era împărțită între o sută mii de familii nobile, ceea ce a făcut pe Lenin să enunțe curajoasa vorbă, că dacă țarismul s'a putut sprijini vreme de secole pe o sută de mii familii nobile, atunci și bolșevismul se va putea menține bazat pe trei sute mii muncitori organizați.

Eliberarea, adică emauciparea țărănimei se face prin mai multe acte de guvernământ. Reforma o începe țarul Alexandru II la 1857. Acțiunii acestuia îi urmează manifestul dela 1861, care eliberează țărănimea de pe proprietățile nobilitare, creiând proletariatul agricol. Dar emauciparea aceasta nu se face în sens european. Pământul rămâne și pe mai departe în mâna nobililor; țaranul câștigă numai un drept de uzufruct, pentru care plătea un tribut, în arendă și natură. Manifestul dela 1861 eliberează, deci, numai persoana țara-

nului, fără să-l emancipeze din punct de vedere economic. Al treilea moment îl constituie ordonanța dela 1863, care distribuie țărănimei pământ pe un preț amortizabil în decurs de 49 ani. Pământul acesta a fost procurat dela nobilime, care și ea, la rândul ei, revendica pământul în rând cu țărănimea. Statul i-a acordat un preț de răscum-părare în suma de $2\frac{1}{2}$ miliarde ruble, care trebuia să incurgă dela țărani în decurs de 49 ani.

Și după emanciparea decretată, țărănimea rusă a continuat să rămâie legată de restricțiuni (instituția *mir*-ului) în ce privește viața ei economică, indiferent dacă locuia pe domeniile statului, ale țarului, sau ale nobilimei. Pe domeniile proprii, statul însuși a constituit comuni-tăți sătești. Pe aceste domenii, țărani trebuiau să plătească, înafară de impozitul pe capitație, și o arendă.

Împărțirea repetată a pământului a dus la rezultatul, că familiile țărănești au primit o porțiune din ce în ce mai mică de pământ. Această evoluție există și pe domeniile nobilitare, dar aci, încetul cu încetul, începe a se ivi, în temeiul uzului, sau a unei aprobări mai înalte, și proprietatea individuală. În temeiul acestui uz, după moartea nobilului, porțiunea respectivă de pământ nu mai trecea asupra co-munei, ci asupra succesorului. Având perspectiva de a scăpa de im-pozitul extrem de apăsător al capitației — și dacă porțiunea de teren îngăduia o cultură oarecare — fiecare țaran era bucurôs să iasă din cadrele *mir*-ului. Desvoltarea proprietății individuale, în temeiul uzului a fost promovată și de împrejurarea, că dela decretarea emancipării nu s'a mai făcut o nouă repartitie a pământului înlăuntrul *mir*-ului. În felul acesta s'au putut crea anumite forme ale proprietății indivi-duale și anume:

a) proprietatea familiară, prin moștenirea unei porțiuni din co-munitate care, însă, în caz de nouă repartitie putea să se schimbe din punct de vedere cantitativ;

b) proprietatea mică, determinată în natură odată pentru totdeauna.

Numărul proprietarilor individuali era însă infim de mic față de numărul acelor care trăiau în cadrele *mir*-ului. 81'40% din pământul țăranilor aparținea *mir*-ului și numai 18'6% constituia proprietate in-dividuală.

Starea țărănimei ruse diferea nu numai de aceea din restul Europei, dar nu era identică nici măcar în cuprinsul Rusiei. Țărani de pe domeniile statului aveau în medie 6'7 desiatine¹⁾, pe domeniile nobilitare 3'2 desiatine, iar pe domeniile țarului 4'9 desiatine. Aceasta însă nu însemna că proprietățile țărănești aveau pretutindeni această întindere; numai 49% se găseau în această situație favorabilă.

Cu privire la situația țărănimei ruse, vrednic de reținut este și fenomenul, că arenda crește paralel cu micșorarea porțiunii de teren. Astfel, țărani cei mai săraci plătesc arenda cea mai mare. Aceasta a fost cauza, că deși numărul absolut al proprietăților, prin arendă și cumpărare, a crescut, totuși nu s'a sporit și relativ, neputându-se ține

¹⁾ Desiatin = 1'09 ha.

pas cu înmulțirea populației. Anume, numai dela emancipare și până în 1901, țărănimea s'a sporit cu 90%, adică dela 45 la 85 milioane. Pe când în Europa, sporul cel mai mare ale populației era de 14%, în Rusia trecea de 18%. Populația Rusiei, scăzând pe cei morți, se sporea săptămânal cu 40.000 suflete. În guberniile Wolhinia și Kiev, densitatea populației a depășit pe aceea din Franța.

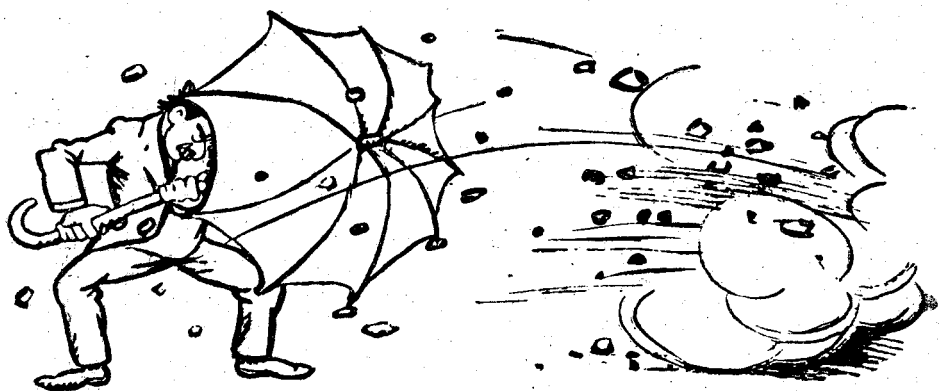
La 1871 Rusia avea 78 milioane locuitori; în 1914 peste 170 milioane. Creșterea este de 120%, pe câtă vreme în Germania a fost numai de 60%.

Pe urma acestui spor extraordinar al populației, nevoia de pământ devenea tot mai mare și porțiunea fiecăruia scădea mereu. Pe un agricultor major cădea, în desiaține:

	1860.	1880	1900
În provinciile de nord	6'7	6'1	4'7
" " " răsărit	9'5	6'5	4'7
În Rusia de mijloc	3'6	2'5	2'0
" " mică	3'3	2'5	1'7

Ăceste împrejurări dovedesc îndeajuns necesitatea unei reforme agrare; țărănimea nu putea trăi dacă nu exista raport între sporul populației și acela al proprietăților. Această proporție nu era, de vreme ce proprietățile au crescut cu 20%, pe când numărul populației s'a dublat. În ultimă analiză, aceasta era problema țărănească în Rusia.

P. NEMOIANU

Ofensiva culturală în Basarabia

Ca să impresioneze, chirurgul de la ministerul de Instrucțiune, d. dr. Angelescu, a botezat bombastic, prefinsul început de mișcare extrașcolară drept o ofensivă culturală. Domnul ministru al învățământului are mare slăbiciune pentru cuvântul acesta „ofensivă”, o probabilă reminiscență din vremea războiului când lucra, poate, la spitalul vreunei etape sau la o ambulanță oarecare. Cunoaștem „ofensiva culturală”, „ofensiva construcțiilor școlare”, „ofensiva reformei învățământului” etc., toate acestea reducându-se, sub trecuta guvernare liberală la punerea câtorva sufe de pietre fundamentale, urmate de banchete elogioase la persoana inițiatorului, banchete cu ale căror cost s'ar fi putut isprăvi unele clădiri.

Partidul liberal, bancar, interesat, cointerestat, recunoscut negustor, a avut totdeauna, prin ființa intereselor lui, o aversiune față de cultură. Băncile mai ușor pot stăpâni pe ignoranți. Abia în 1926 Ion I. C. Brătianu, înspăimântat de adevărata activitate culturală pornită de guvernul Averescu pe toate căile unei chibzuite priceperi, a convocat un „congres cultural” la Eforie, în București. Pașnici învățători de pe frumoasele meleaguri ale Moldovei, preoți cuminți ai satelor noastre, dascăli de biserici și țârcovnici ce nu mai văzuse Capitala țării, au plecat la drum cu biletele plătite de organizațiile liberale județene, să demonstreze lumii țaria intelectuală a partidului. Restaurantele și berăriile căpătaseră un aspect patriarhal. Sala Eforiei a fost umplută cu bucureșteni, provincialii noștri umblând după senzațiile noi ale orașului. Cine a vorbit? Un profesor? Un sculptor? Un poet, despre care excelentul nostru critic d. Tomescu a scris că citin-

„du-l are senzația că mănâncă iască? Socotesc astăzi, că acest ridicol congres a fost tot sugestia dlui dr. Angelescu: prea e la fel cu toate inițiativele ce le ia.

În 1925, după revoluția de la Tatar-Bunar, guvernul liberal a mai hotărât odată o mare mișcare culturală în Basarabia. Conducătorii „ofensivei” erau d. dr. Angelescu și G. Tătărescu. Arhivele prefecturilor și ale revizoratelor s’au îngroșat cu ordinele de a înființa „căminuri culturale”. Câțiva inspectori școlari, dornici de primiri oficiale și de iernatece vânători, au ajuns prin unele sate basarabene. Prefecții au adunat țărani, cineva le-a vorbit într’o limbă pe care aproape n’o înțelegeau și după vre-o două săptămâni de entuziasm ordonat, nu s’a înțeles de pe urma acestei mișcări decât că Târgul Tatar-Bunar și-a schimbat numele în Tătăraști, pentru veșnica glorie a dlui Tătărescu.

O adevărată acțiune culturală în Basarabia o începuse fostul ministru al Instrucțiunii d. Ion Petrovici. Intellectual din naștere, și talent de mare valoare, Ion Petrovici a înțeles că reușita unei mișcări rezidă în entuziasmul cu care e pornită. Colindând Basarabia saf cu sat — ceia ce spuneau moldovenii că nu s’a mai întâmplat — inspectând școală cu școală, a conceput mărețul plan, pe care se străduiește să-l parodieze azi succesorul domnieisale.

Și, în Mai, capitala Basarabiei înzestrată c’o secție universitară cu toată lupta dusă de d. Angelescu împotriva-i, a văzut ce-a mai impunătoare manifestație a culturii. În istorica sală Eparhială s’au pus jaloanele marei mișcări de înobilare sufletească și de ridicare a norodului moldovenesc. Inspectori culturali, profesori distinși, scriitori cu reputație, oameni de pricepere și de muncă, recrutați după valori și nu după partide, au fost destinați fiecare aplicându-se dictonul englez „The right man in the right place”.

Desigur, venind partidul liberal, eșafodajul acesta s’a năzuit. D. dr. Angelescu trebuia să înceapă cu „piatra” d-sale „fundamentală”. Și a început. Prefecturile și revizoratele au primit ordine să înființeze „Centre Culturale” (nu li se mai zice căminuri). Și în fiecare capitală de județ s’a înființat un asemenea „Cerc” din prefectul județului, poliției, șeful siguranței, comandantul garnizoanei etc. adică din toată intelectualitatea locală. Din când în când câte-o anemică conferință la care sunt aduși forțat, Dumineca, elevii.

Până aci a ajuns în Basarabia ofensiva dlui ministru. Se împlinesc la Martie 10 ani dela Unire și n’avem în Basarabia o revistă culturală, o publicație literară. N’avem un ziar românesc într’o provincie de peste 3 milioane locuitori. Nu se poate deschide o ușă locală unui talent nou basarabean. Avem însă... „ofensivă”! Mă rog, o întrebare: Ce fel de „ofensivă”, ai cărei comandanți nu se cunosc? Trăesc în Basarabia o mulțime de scriitori din vechiul Regat unii stabiliți din 1918 alții mai proaspeți, în afară de scriitorii băstinași, mulți încercați și oșeliți în lupte culturale. S’a făcut apel la vre-unul? Și mulți și-ar jerfi ostenele: Gala Galaction, N. Dunăreanu, Cin-

cina Pavelescu, Donar Munteanu, Ludovic Dauș, Ion Ojog, Livius Marin, ca și basarabeni Ștefan Ciobanu, Gh. Madan, Gh. Nastase, V. Hărea și atâți alți cărturari idealști și cu tinerească entuziasm. Ministrul Instrucțiunii n'are de unde să-i cunoască. Cei mai mulți nu fac nicio politică...

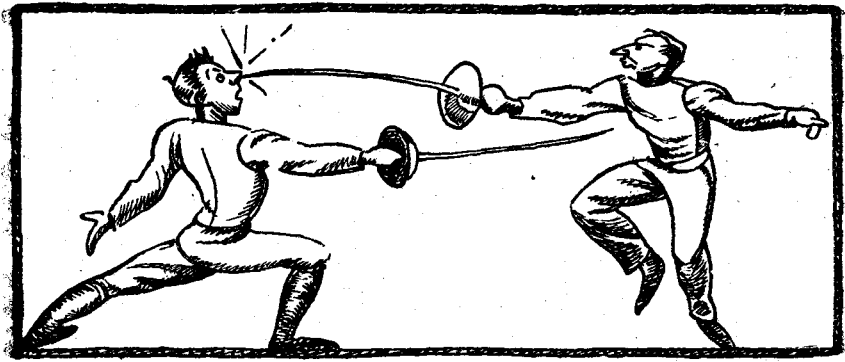
Ofensivă culturală! Paradă de cuvinte. Zorzoane pentru gădilit auzul. Comisiuni cu jetoane, procese verbale, propuneri ignorante, hârtie stricată și vreme pierdută, multă, multă.

E atâta departare între d. dr. Anghelescu și realitate, ca între noi și planeta Marte.

Soroca.

D. IOV

GAZETA RIMATĂ

Fracul și cămașa

— *Fabulă național-fărănistă* —

D. dr. Al. Vaida, la intrunirea dela Craiova, a salutat înfrățirea dintre fracul dlui Iuliu Maniu și cămașa dlui Ion Mihalache.

Ziarele

*Nu se văzuseră demult...
(Sau, cine știe? niciodată.)
Căci, al vieții larg tumult
E ca o mare 'nfuriată:
Pornesc corăbierii 'n larg,
Norocul să și-l urmărească,
Gonesc, catarg după catarg,
Dar n'au răgaz să se 'ntâlnească...
Pe unu'l poartă vântu 'n zbor,
Pe altul valul îl înghite;
E un destin în pânza lor,
Nu-s toate dintr'un tort urzite!*

*Diin drumul ei către oraș
Cămașa s'a oprit, sfioasă.
Bătea un vânt cam buclucaș,*

Și ea e foarte rușinoasă:
— „Viu de pe deal, dinspre Muscel,
„Nu te uita așa la mine,
„Miros a flori de mușețel,
„Și-a fagur proaspăt de albine.
„M'a 'nrâurat, cântând duios,
„O față cu obraji de ceară,
„Când aștepta pe Făt-Frumos
„Să vină 'n sat la noi, s'o ceară...”

Surprins, cu aripile 'n vânt,
Știind tăcerea cât îl costă,
Plecându-se pân' la pământ,
Fu, fracul, gata la ripostă:
— „Deși am ștofă, și-s croit,
„Cu pantalonii și cu vesta,
„De-un vienez, tailleur vestit,
„Deși, cândva, la Budapesta
„Am fost profesor de fox-trott
„Cu cincizeci de dolari pe oră,
„Am să primesc, dac'am să pot,
„Să joc pușin cu tine 'n horă...”

Făcând, gentil, un compliment,
C'un aer mulțumit de pașă,
Se prinse fracul eminent
La dans cu gingașa cămașă.
Dar, când mai bine s'au zărit
La luna ce se ridicase,
Ca fulgerași au tresărit:
De opotrivă se 'nșelase!
Iar eu vă cânt acum, pierdut,
Idila, repede stricăță,
Dintre un frac de împiumut
Și o cămașă nespălată...

IOHANN-MARIA FALKENHEIN

— spălătorie chimică și costume de închiriat —

I N S E M N Ă R I

Răfuiala între confrăți. — De câteori ne-am coborât cu felinarul în subsolul așa numitei noastre prese independente, căutând să scoatem la lumină legături suspecte și figuri străine de simțirea românească, am fost răsplățiți cu o ploaie de calomnii și de insulte. Furia șarlatanilor demascați nu s'a potolit nici acum. Ei ne urmăresc, în revărsarea lor cotidiană de otrăvă, cu o stăruință, care nu va desarma până la ultima picătură de de cerneală. Ei vor striga, până ce li se va pune botniță. Ei ne vor urmări cu ura lor, până când vor mai fi în stare să articuleze o silabă.

Să ni se îngăduie și nouă, prin urmare, ca după atâta ponoș infruntat în chip voit, să înregistrăm și câte o mică satisfacție. Asistăm de câteva zile la o foarte interesantă răfuială între matadorii presei din strada Sărindar. Originea sfădei este, la urma urmei, indiferentă. După toate aparențele, e vorba de un duel între teighelele cuprinse de fiorul pătrunzător al concurenței. Merită să fie înregistrată, însă, pe deasupra obârșiei cruntului război al rotativelor, avalanșa

de destăinuiți și documente, care a umplut dintr'odată paginile combativelor gazete. Fiecare are o rușine mare de desvăluit pe seama celeilalte. O mulțime de turpitudini ies la iveală, în toată goliciunea lor hădă, fiindcă adversarii se cunosc prea bine între ei, și s'au hotărât să nu se mai cruțe, așa cum au făcut până acum.

Cititorul naiv, a cărui bunăcredință e cel mai sigur izvor de venituri pentru parazitii hârtiei de tipar, află, deci, cu surprindere, că importantul director de ziar, care dădea soluții definitive în toate problemele de guvernământ, și trăznea cu fulgerele sale pe toți oamenii noștri politici, nu e, în realitate, decât un fost pușcăriaș grațiat, osândit la cinci ani închisoare pentru complot împotriva țării; celălalt, care duce o neîmpăcată campanie împotriva organizării armatei, e un fost subofițer de administrație degradat în fața fortului Jilava; iar acesta, mai proaspăt intrat în imunda horă, care acuză de necinste, cu atâta indignare, pe membrii fostului guvern, a încasat bani grei din fondurile secrete ale gu-

vernului actual, ca să îndeplinească această murdară slujbă cu cât mai multă insuflecire și convingere.

De multă vreme n'am mai resimțit o asemenea scârbă pentru josticia unor purtători ai condeiului. Poate, de pe vremea când se publica dosarul lui Guenther și se tipărea lista patrioților cu pistrii, cari vedeau deslegarea războiului mondial prin prizma rublelor rusești. Chitanțe în fac-simile, sentințe infamante, dovezi de trădare, mărturii compromițătoare, iată armele cu cari îndârjiții beligeranți se lovesc acum reciproc, scoțând în public toate rufele murdare ale insalubrelor lor gospodării. Spectacolul nu e estetic, se înțelege. Dar noi nu vedem de ce am protesta. Lumea are prilejul să vadă, cine sunt dușmanii noștri, să judece cine ne insultă și cine ne calomniază, și să tragă unele concluzii asupra motivelor acestei conjurații. Cum era să ne iubească, acest vânător de subsidii, pe care, nici nu voiam, nici nu aveam de unde să-l plătim? Ce simpatie era să ne poarte acest client al Curșilor Marșiale, provocator al acelei greve generale, pe care, la putere fiind, am înfrânt-o? Cum era să nu se arunce asupra noastră ceata aceasta de aventurieri fără pașaport, pe cari i-am scormonit cu vârful peniței de după pseudonimele unde se ascuseseră?

Noi i-am înfățișat, în adevărata lor ipostază, pe toți; dar, pentru-ce n'am recunoaște? n'am fost întotdeauna crezuți. Astăzi, complicitii se denunță singuri, căci a intrat dihonția în ei. Norocoasă împrejurare. Să ne folosim de ea, ca să-i cunoaștem ceva mai bine pe îndrumătorii opiniei publice, neîmpăcații noștri defaimători. Poate, că și publicul nostru, în cele din urmă, se va dumiri...

Coincidență. — În urma unei ciocniri violente de vorbe rușinoase la Cameră, unde s'au întâlnit prin aer expresii cu

neputință de reprodus între oameni ome crescuți, deputații ardeleni și bănățeni ai partidului național-țărănesc s'au retras dela ședințe, solidarizându-se cu dl dr. Al. Vaida, împotriva căruia majoritatea a pronunțat pedeapsa excluderei dela 30 de ședințe.

Mai multe concluzii sunt de examinat cu prilejul acestei furtuni într'un pahar cu apă. Repetate scandaluri, cari iau din zi în zi un caracter tot mai accentuat de trivialitate, nu fac decât să scadă prestigiul, și alințeri destul de știrbit, al Parlamentului actual. Alegătorul, care citește la gazetă cu ce autentice aluzii familiare se împărtășesc, reciproc, aleșii săi, se întreabă, cu oarecare îndreptățire, ce nevoie e de atâta fierbere în jurul umelor și de atâta cheltuială cu diurnele, când la fiecare ușe de cărciumă se pot auzi desbateri tot atât de academice, ca și în Dealul Patriarhiei dela București?

Pentru a masca, oarecum, această impresie penibilă, și pentru a înjgheba, repede, o binevenită diversiune, partidul național-țărănesc a pus la cale demonstrația grevă pasivă a parlamentarilor din Ardeal și Banat. La o încercare generală, care n'a finit seamă de județe și provincii, — injurătura fiind, după cât se pare, primul semn al unificării, — se răspunde cu un boicot parțial. De ce nu s'au supărat și național-țărăniștii din vechiul Regat pentru escluderea dlui Al. Răutu, care, în definitiv, a rostit cam aceleași invective ca și dl dr. Al. Vaida? De ce? Fiindcă partizanii dlui Iuliu Maniu au prins acest prilej pentru a organiza din nou o mică demonstrație de regionalism. Încă odată, ei se indignază în numele Ardealului și și Banatului, și amenință cu prăbușirea unui abis definitiv între noile provincii (unite prin propria lor voință) cu ne-recunoaștoarea Tară Mamă. Iar ziarul *Patria*, ca să completeze tabloul, pune în vedere cărmuitorilor de la București

o îmbarcare apropiată spre regiunile Fanarului...

Este profund regretabilă această alunecare pe panta separatismului într-o luptă politică de opoziție, care, în definitiv, ar trebui să pună în mișcare, deopotrivă, pe cetățenii de pe toată suprafața țării. Firesc ar fi, ca guvernul să aibă de suferit, de pe urma greșelilor sale, aceeași rezistență în fiecare colț al României întregite, fiindcă logic, nu se poate concepe, ca actele sale să fie hulite într-o provincie și divinizate într'alta. Cu toate acestea, nu se poate făgădui, că regimul partidului liberal a deslănțuit în Ardeal și Banat nemulțumiri mai mari decât în oricare altă parte. Este pentru a doua oară când, instalându-se cu sila la cârmă, liberalii provoacă dincoace de Predeal o campanie violentă regionalistă, e pentru a doua oară când încep să se agite în aer lozinci separatiste, e pentru a doua oară, când se vorbește de adunarea dela Alba-Iulia, unde poporul va fi chemat să hotărască, ce se face cu unirea proclamată acum zece ani?

Să admitem, că nu-i decât o coincidență. Dar, nu vedeti niciun semn elocvent în această potriveală? Partidul liberal, el însuși, nu se întreabă, dacă nu cumva din vina sa, se repetă aceste îngrijitoare semne de supărare provincială? Cu puțină bunăvoință ar înțelege, că o mare parte a răspunderii cade asupra sa.

Un document vrednic de reținut. — În *Revista Teologică* de la Sibiu, d. I. Lupaș publică, alături de interesante comentarii, o predică inedită a preotului Sava Popovici cel bătrân din Rășinari, tratând despre continuitatea elementului românesc în Dacia. Predica a fost rostită în ziua de 22 August 1792, înaintea răsănărenilor, iar manuscrisul, un caet de 318 pagini acoperite cu o frumoasă scriere cirilică, a

fost copiat cu grije de părintele Em. Cioran, actualul protopop al Sibiului.

D. I. Lupaș, luând cunoștință de cuprinsul lucrării, a fost surprins de acest fenomen cu totul nou în istoria literaturii secolului al 18-lea, ca un proct să se folosească de mijlocul predicii pentru a pune la dispoziția credincioșilor cunoștințe despre istoria cea mai veche a poporului românesc. Căci, împrejurarea trebuie subliniată cu deosebită stăruință, manuscrisul lui Sava Popovici e eu douăzeci de ani mai vechi decât „Istoria pentru începutul Românilor în Dacia” a lui Petru Maior,

Sava Popovici, unul din ardenii cei mai de seamă al timpului, de la care ar fi trebuit să rămână o bogată colecție de manuscrise, împrăștiate din nefericire prin diferite părți, cunoștea, din legăturile sale cu episcopul Gherasim Adamovici de la Sibiu, însemnătatea argumentului istoric în revendicările noastre naționale, și, pentru a împărtăși mai departe rodul cercetărilor sale, a ales forma mai apropiată indetnicirilor sale de păstor sufletesc: predica.

În dorința sa de a cunoaște toate izvoarele de la care s'a adăpat luminaatul preot din Rășinari, d. I. Lupaș a descoperit, că Sava Popovici a utilizat pentru expunerea sa o carte apărută numai cu un an înainte, la 1791, în limba germană, intitulată: *Geschichte der aboriginen dazische Völker in Abend Unterhaltungen* de un anume Michael Lebrecht, preot el însuși. Sava Popovici a folosit această lucrare, dar nu traducând-o în mod servil, ci scoțând din ea argumentele necesare pentru a putea vorbi despre originea latină a poporului român din Ardeal. Această figură de preot-predicator, cu o înclinare atât de pricepută pentru cititul cărților vremii și cu o atât de clară înțelegere a tărâmului pe care trebuia să se desfășoare activitatea sa de cărtu-

rar, merită să fie scoasă cât mai clar în lumină, spre îmbogățirea istoriografiei ardelenne și pentru satisfacerea mândriei noastre naționale.

Impotriva dictaturii. — Avem subțit ochi răspunsul în scris, prin care partidul național-țărănesc primește iovărășia politică a partidului socialist, în vederea unei acțiuni comune pentru răsturnarea regimului actual.

Răspunsul e iscălit, ca șef al partidului național-țărănesc, de dl Iuliu Maniu, acelaș care, la 1918, în calitatea sa de președinte al Consiliului dirigent, a inventat o grupare socialistă românească în Ardeal, ca să poată împărți răspunderca scurtei sale guvernări de la Sibiu cu dnii Iosif Jumanca și Ion Flueraș, doi discipoli improvizați ai doctrinei lui Karl Marx. În dorința sa permanentă de a fi un bărbat politic elegant, d. Iuliu Maniu și-a prins la butonieră, cu sens decorativ, o cocardă roșie în miniatură. Cochetăria ar fi durat, desigur, mai departe, dacă nu i s'ar fi pus capăt într'o ședință memorabilă a Marelui Sfat, unde dl Octavian Goga, partizan al unor situații mai limpezi, a provocat o firească desfacere a mezialianței. Ca prin farmec, gruparea socialistă românească din Ardeal s'a evaporat, și nimeni n'a mai auzit vorbindu-se de dnii Ion Flueraș și Iosif Jumanca, foștii miniștrii provinciali unși de dl Iuliu Maniu.

Dovcstea s'a repetat, în alte proporții, acum doi ani, spre sfârșitul trecutei cărmuiri liberale, când partidul național, căutând aliași în alegerile comunale de-atunci, s'a trezit din nou alături de socialiștii din Ardeal. De data aceasta, însă, nu mai era vorba de niște marxșiști recrutați de ocazie și prevăzuți *ad hoc* cu etichetă românească, ci de reprezentanții conștiinței ai clasei muncitoreșii, animată de o concepție mimeritară, cu tendințe vădit ostile stăpânirii

celei noi. Efectele acestei alianțe se resimt și astăzi la conducerea primăriilor din Ardeal, unde consilierii comunali socialiști, instalați acolo cu concursul partidului național, fac imposibilă traducerea în fapt a unei politici de consolidare a intereselor românești la orașe.

Astăzi, eroarea se repetă. Partidul național-țărănesc, nerăbdător de a vedea căzând mai repede ministerul prezidat de dl Vintilă Brătianu, nu se gândește să respingă oferta socialistă invocând o desăvârșită deosebire de doctrină și de metode între cele două tabere. Nu. Partidul național-țărănesc ia act „cu satisfacție” de „campania de luminare a opiniei publice” începută de partidul socialist; constată că el „urmărește de ani de zile” într'o luptă continuă „aceiaș țel ca și acest partid”; și salută „cu bucurie” pe noii săi tovarăși, cu cari va continua „de acord” acțiunea întreprinsă. Un delegat național-țărănist, care nu putea să fie altul decât d. Virgil Madgearu, va fi însărcinat să „coordoneze acțiunea celor două partide”, cari urmăresc, deoptrivă, „înlăturarea regimului dictatorial și introducerea unui regim democratic constituțional”.

Să subliniem, deocamdată, confuzia (involutară?) pe care conducătorii partidului național-țărănesc o săvârșesc în aprecierea scopurilor finale ale propagandei socialiste. Socialismul și democrația, lucru pe care, d. Virgil Madgearu cel puțin, ar trebui să-l știe, sunt două feluri de mâncare, cari nu se pot găti în aceeaș strachină, fie ea oricât de constituțională. Socialismul nu urmărește cătuș de puțin mântuirea sistemului parlamentar, ci dimpotrivă, compromiterea lui definitivă. Rețeta sa de guvernământ e îndestul de cunoscută. Se chiamă: dictatura proletariatului. E mai bună decât dictatura dlui Vintilă Brătianu? Noi nu credem. Partidul națio-

nal-țărănesc vrea să încerce? N'are decât; dar să se aranjeze așa, ca experiența să nu se facă pe spinarea țării.

Edilitare. — Niciodată, Clujul n'a fost mai murdar și mai neglijat ca anul acesta. Liniștita capitală culturală a Ardealului se mângâia, altă dată, cu gândul, că cel puțin sub raportul edilitar, n'are de ce să invidieze Bucureștii. I s'a răpî, acum, și această conșolare. Mormane de zăpadă zac de două luni pe străzile sale principale. Vehiculele saltă prin gropi afunde, fiecare răspântie pare o tranșee imposibil de cucărit, trecerea dela un trotuar la altul e o problemă de transport, care nu se poate rezolva decât cu alpenstockul sau aeroplanul, după cum trecătorul e alpinist sau aviator. Primăria, se înțelege, nu se ocupă cu asemenea nimicuri. Acolo, părinții orașului sunt foarte preocupați să găscască vreo neregulă cât de mică, vizibilă măcar la microscop, pe seama fostului primar, de pe timpul guvernării trecute. Din nefericire, dovezile nu se arată de nicăeri; în schimb, grămezile de murdărie cresc, amenințând să-î îngroape cu totul pe mândrul rege Matiaș.

Un cetățean dela periferie ne-a comunicat, totuș, o rețetă, pentru stărpirea acestei incurii. Dacă i s'ar permite, cetățeanul nostru ar încărcă într'un autobus „Ford“ (dintre cele puțin uzate) pe toți membrii din delegația permanentă a Clujului, și i-ar plimba astfel, fără întrerupere, pe străzi, vreme de o jumătate de zi, fără să se înduioșeze de strigătele de ajutor, cari ar porni dinăuntru. Se prevede, că după o asemenea călătorie zdrobitoare, edilii noștri vor fi scoși din uz, nu vor mai putea funcționa, și, dacă s'o îndura alegătorii, vor fi înlocuiți cu alții, mai buni.

Până să se pună în practică această rețetă mai avem de trecut, însă, destule hopuri!

Cenzurat: Bindea.

Tonitza și Demian. — Incontestabil, dl Tonitza a smuls un secret remarcabil artei. În expozițiile sale anterioare, inteligența picturală a artistului complăcându-se într'o pasivă depri-manță n'a mers în cadență cu posibilitățile de realizare. Culoarea moale, cu infinite variații subtile și luminoase, apropierea calde și contururile spirituale, întreceau ca mult conținutul intelectual al tabloului. Deacea Tonitza se prezenta ca un chinuit al culorii, un pasionat al nuanțelor, un pedagog al retinei, indiferent de veridități. Tabloul era pentru el, nu o reproducere animată de un suflu creator, ci prilejul unui joc elegant de nuanțe. Pictura lui Tonitza prezenta în aceeași măsură o reală valoare și o reală scădere.

Actuala expoziție însă marchează o tranziție. Ideia s'a adâncit. Resursele de culoare pe cari le poseda s'au polarizat pe o axă rezistentă. Melancolia din anii trecuți, care punea fășline în loc de ochi, s'a retras jenată față de atitudinea mai hotărâtă a meșterului. O lumină interioară, de data aceasta îi animă pe-nelul și culoarca. O noblețe de calitate, mai mult ca oricând, se detașază din întreaga expoziție. Tonitza e un artist.

Luna curbă, suferindă, a artei bizantine, care imprima un caracter de sfânt și ctitorului din pronansul bisericii, Demian a laicizat-o. A adus-o în lumea cotidiană. A pus în ea un strop de viață frivolă pământească. Deacea, vignetele lui au provocat atâta discuție și atâta înrăurire. În acest domeniu Demian a decis un gust, a situat un punct dinstinct în arta miniaturală.

Expoziția deacum însă cum și cea precedentă, e mai mult o colecție de studiu. Demian se formează pentru pictura mare. Galeria de copii pe care o expune, cu remarcabile preocupări de expresie, e mai mult o dovadă a resurselor de mâine decât o unitate de măsură a talentului său. D. C.